

Razvoj turizma i utjecaj na životni prostor na primjeru Valamar riviere

---

Radolović, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:019138>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

SARA RADOLOVIĆ

**RAZVOJ TURIZMA I UTJECAJ NA ŽIVOTNI PROSTOR – PRIMJER VALAMAR
RIVIERE**

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

SARA RADOLOVIĆ

**RAZVOJ TURIZMA I UTJECAJ NA ŽIVOTNI PROSTOR – PRIMJER VALAMAR
RIVIERE**

Završni rad

JMBAG: 0303099424, izvanredan student

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija i turizam

Predmet: Turizam i društvo

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Sociologija turizma

Mentor: prof. dr. sc. Mauro Dujmović

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatkinja za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Predmet i cilj rada	2
1.2 Izvori podataka i metodologija rada	2
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	3
2. TURIZAM.....	4
2.1. Povijesni razvoj turizma.....	5
2.2. Razvoj turizma u svijetu.....	7
2.3. Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj	10
3. ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA RAZVOJ TURIZMA.....	12
3.1 Pozitivni i negativni utjecaji turizma	14
3.1.1. Pozitivni utjecaji turizma	15
3.1.2. Negativni utjecaji turizma.....	16
3.2. Sociološki utjecaji turizma.....	19
3.2.1. Utjecaj na Lokalnu Kulturu i Identitet	19
3.2.2. Društvena interakcija i integracija.....	20
3.2.3. Promjene u društvenoj strukturi	20
3.3. Kulturni utjecaji turizma.....	20
3.3.1. Autentičnost i komercijalizacija	21
3.3.2. Interakcija i dijalog.....	21
3.3.3. Očuvanje kulturnog nasljeđa.....	21
3.3.4. Povezanost s lokalnom ekonomijom	21
3.4. Ekonomski utjecaji turizma	22
3.4.1. Gospodarski rast i prihod.....	23
3.4.2. Generiranje radnih mjesta	23
3.4.3. Investicije i razvoj infrastrukture	23
3.4.4. Sezonski utjecaji i diversifikacija ekonomije.....	24
3.4.5. Razlike u distribuciji ekonomskih koristi.....	24
4. ODRŽIVOST I STRATEGIJA PODUZEĆA VALAMAR RIVIERA D.D.	25
4.1. Osnovne informacije o hotelskoj grupaciji.....	26
4.2.1. Prirodni okoliš	30
4.2.2. Društvena i kulturna okolina.....	32
4.3. SWOT analiza poduzeća Valamar Riviera d.d.	34
4.4. Strategija održivosti i ključni ciljevi do 2025.....	35
5. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA.....	42

POPIS SLIKA.....	46
POPIS TABLICA.....	47
SAŽETAK.....	48

1. UVOD

U današnjem sve dinamičnijem i globaliziranijem okruženju, turizam je postao nezaobilazan čimbenik društvenog, kulturnog i ekonomskog razvoja mnogih zemalja diljem svijeta. S obzirom na svoj potencijal i višestruke implikacije, istraživanje utjecaja razvoja turizma na životni prostor postaje ne samo relevantno, već i nužno. Ovaj rad posvećuje pozornost jednoj od vodećih hotelskih grupacija u Republici Hrvatskoj, Valamar Rivieri, te kroz prizmu njezinog razvoja i strategije održivosti istražuje kako turizam može oblikovati okolinu u kojoj se odvija.

Cilj ovog rada je analizirati bitne čimbenike koji su utjecali na razvoj turizma, istražiti kako je Republika Hrvatska uspjela iskoristiti svoj turistički potencijal te sagledati pozitivne i negativne aspekte turističke industrije na društvo, kulturu i ekonomiju. Kroz detaljan prikaz strategije održivosti poduzeća Valamar Riviera, istraženi su načini prilagođavanja turističkih tvrtki dugoročnom održivom razvoju, uzimajući u obzir prirodno i društveno okruženje.

Osim toga, rad također razmatra kako su promjene u turističkom sektoru utjecale na prostornu organizaciju i planiranje, te kako su održive prakse integrirane u poslovne strategije velikih turističkih subjekata. Kroz sveobuhvatan pristup, ovaj rad ima za cilj doprinijeti dubljem razumijevanju veze između razvoja turizma i njegovog utjecaja na životni prostor.

Ovaj se rad temelji na relevantnim izvorima podataka i analitičkim metodama kako bi se postigao cjelovit pregled tematike razvoja turizma i njegove interakcije sa životnim prostorom. U narednim poglavljima, obrađen je koncept turizma, povijesni razvoj, kao i specifičan primjer poduzeća Valamar Riviera kako bi se bolje razumjela složenost i dinamika ovog područja.

Ovo istraživanje predstavlja svojevrsni prozor u svijet turizma i njegova utjecaja na društvo i okolinu, potičući daljnju diskusiju i istraživanje u području održivog razvoja turizma i njegove uloge u oblikovanju suvremenog životnog prostora.

1.1 Predmet i cilj rada

Koristeći Valamar Rivieru kao primjer analize precizno je određen okvir istraživanja koje se bavi razvojem turizma i njegovim utjecajem na životni prostor, Cilj ovog segmenta je uspostaviti jasnu svrhu istraživanja, identificirati ključne tematske aspekte koji će biti istraženi te istaknuti značaj razumijevanja veze između turističkog razvoja i prostornih implikacija. U ovom dijelu rada objašnjeni su motivi za provođenje istraživanja te očekivani doprinos analizi utjecaja turizma na okoliš i životni prostor, s fokusom na primjeru Valamar Riviere.

Cilj ovog istraživanja je višestruk: prvo, istražiti ključne čimbenike koji su oblikovali razvoj turizma kako na globalnoj razini, tako i unutar Republike Hrvatske. Drugo, analizirati kako Valamar Riviera, vodeća hotelska grupacija u zemlji, upravlja svojom održivošću i kako strategija poduzeća odražava promjene u životnom prostoru. Treće, propitati pozitivne i negativne utjecaje turizma na socijalnu, kulturnu i ekonomsku dinamiku te razmotriti kako se ti utjecaji manifestiraju na primjeru poduzeća Valamar Riviera.

Namjera je ovog istraživanja otkrivanje načina primjene strategija održivosti i prilagodbe kako bi se osiguralo da turizam ostane održiv u smislu zaštite prirodne okoline, očuvanja kulturne baštine i pružanja podrške lokalnom gospodarstvu. Istovremeno, razmotrene su prednosti i mane s kojima se poduzeće suočava u postizanju ravnoteže između komercijalnih interesa i potreba očuvanja okoliša i zajednice.

1.2 Izvori podataka i metodologija rada

Prilikom istraživanja izvori podataka uključuju opsežne analize relevantne literature, akademskih radova, službenih izvještaja i statističkih podataka. Pored toga, primarni izvori uključuju intervjue s relevantnim stručnjacima i predstavnicima poduzeća Valamar Riviera, omogućujući dublje razumijevanje strategija i izazova koji su implementirani u stvarnom poslovnom okruženju.

Metodologija rada obuhvaća analitički pristup temi, omogućavajući sintezu informacija iz različitih izvora radi dobivanja cjelovitih slika o temi istraživanja. Komparativna analiza, SWOT analiza i analiza trendova dio su metodologije koja pruža dubinske uvide u razvoj turizma i njegovu interakciju s okolinom, posebno kroz prizmu poduzeća Valamar Riviera . Poslužile su i metoda kritičkog promišljanja i zaključivanja, te metoda opisivanja ili deskripcije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Struktura ovog završnog rada temelji se na tematski povezanim poglavljima koja omogućuju sistematizaciju i dubinsko istraživanje teme razvoja turizma i njegovog utjecaja na životni prostor. Svako poglavlje igra ključnu ulogu u otkrivanju složenih aspekata istraživanja, a njihova međusobna povezanost osigurava kontinuiranu razradu teme.

Rad ima tri poglavlja, uvod i zaključak. U prvom poglavlju je postavljen teorijski okvir turizma, uključujući njegov pojam, povijesni razvoj, globalnu dinamiku i poseban naglasak na razvoj turizma u Republici Hrvatskoj. Poglavlje daje uvid u analizu globalnog i lokalnog razvoja.

U sljedećem poglavlju istražuju se čimbenici koji oblikuju ovu industriju. Poseban fokus stavljen je na pozitivne i negativne utjecaje turizma na društvo, kulturu i ekonomiju, te se ispituju specifični sociološki, kulturni i ekonomski aspekti

Predzaključno poglavlje rada je analiza održivosti i strategije poduzeća Valamar Riviera , razmatra se kako se velike hotelske tvrtke prilagođavaju zahtjevima očuvanja okoliša i društvene zajednice. Poglavlje završava sažetkom o ključnim saznanjima koja proizlaze iz istraživanja, doprinoseći dubljem razumijevanju dinamike razvoja turizma i njegovih učinaka na životni prostor.

2. TURIZAM

Turizam se može promatrati kao dinamičan i sveprisutan fenomen koji obuhvaća širok raspon aktivnosti, iskustava i interakcija. U osnovi, turizam se odnosi na privremeno premještanje ljudi iz njihovog svakodnevnog okruženja s ciljem zadovoljenja različitih potreba i želja. Ono što ga čini složenim je da njegova suština nije samo u samim putovanjima, već i u interakciji s novim okolinama, kulturama i iskustvima.

Turistička putovanja mogu imati različite svrhe, uključujući rekreaciju, opuštanje, edukaciju, istraživanje, poslovne aktivnosti i mnoge druge. Ova raznolikost svrhe odražava se u različitim vrstama turizma, kao što su kulturni turizam, ekoturizam, avanturistički turizam, medicinski turizam i drugi. (Čorak, 2012.) Svaka vrsta turizma donosi svoje specifičnosti i zahtjeve, a zajedno čine bogatstvo turističkog iskustva.

Jedno od temeljnih obilježja turizma je mobilnost. Ljudi putuju prema destinacijama izvan svojih svakodnevnih okruženja kako bi doživjeli nove krajeve, kulturu i ljude. Ova mobilnost potiče širenje znanja, otvara nove perspektive i povezuje ljude na globalnoj razini. (Jafari, 2003.) Putovanja tako postaju način na koji ljudi istražuju svijet oko sebe, razvijaju svoje osobne horizonte i stvaraju uspomene koje će trajati.

Osim toga, turizam ima i društvenu dimenziju. Putovanja omogućuju susret s različitim ljudima i kulturama, potičući razmjenu znanja i iskustava. Interakcija s lokalnim stanovništvom i sudjelovanje u lokalnim aktivnostima doprinose razumijevanju različitosti i promiču kulturnu raznolikost. (Urry & Larsen, 2011.) Uz to, turizam ima sposobnost poticanja ekonomske aktivnosti, stvarajući radna mjesta, potražnju za uslugama i trgovinom.

Pojam turizma obuhvaća i privremenu komponentu. Turistička iskustva su često privremena, privlačeći ljude da privremeno napuste svoju svakodnevnicu i uđu u novi

svijet. Ova privremena dislokacija omogućuje ljudima da se oslobode stresa i rutine te da uživaju u drugačijem okruženju.

U osnovi, turizam je multidimenzionalni fenomen koji prelazi okvire samog putovanja. On uključuje sve aspekte putovanja, boravka i interakcije s destinacijom, te ima potencijal oblikovati identitete pojedinaca i društava. Shvaćanje tih dubokih karakteristika turizma omogućuje nam da bolje razumijemo kako on utječe na životni prostor i kako se ta dinamika manifestira na primjeru Valamar Riviere. (Gržinić, 2014)

2.1. Povijesni razvoj turizma

Razvoj turizma kroz povijest ogleda se u evoluciji čovjekove potrebe za istraživanjem, interakcijom i odmorom. Od svojih prapočetaka, kada su ljudi putovali radi zadovoljenja osnovnih potreba poput preživljavanja, do suvremenog masovnog turizma, svaka faza razvoja odražava promjene u društvu, tehnologiji i ekonomiji.

Rani oblici turizma često su bili povezani s religijskim hodočašćima, trgovinskim rutama i kulturnim razmjenama. U antici, Rimljani su koristili ceste kako bi putovali radi poslovnih i vojnih potreba, koristeći putovanje kao način povezivanja različitih dijelova carstva. Srednjovjekovni hodočasnici su putem hodočašća ojačali svoju vjeru i povezivali se s drugim vjernicima. (Pavlak, 2018.)

Industrijska revolucija u 18. i 19. stoljeću donijela je značajne promjene u turizmu. Povećani prometni kapaciteti, kao što su željeznice i parobrodi, omogućili su većem broju ljudi da putuju dalje i brže. Ovo je označilo početak organiziranog turizma, s ljudima koji su sve više putovali radi odmora i zabave, a ne samo radi nužnosti.

Slika 1. Povijesni razvoj turizma

Prva javna željeznička prometna veza uspostavljena je 1825. između engleskih gradova Stocktona i Darlingtona.

Izvor: <https://putnikofer.hr/kultura-i-ljudi/povijesni-razvoj-turizma/> pristupljeno 13.07.2023.

U 19. stoljeću stvari su se ozbiljno promijenile zahvaljujući razvoju željezničkog prometa. Prije toga, većina ljudi putovala je pješice, ali dolaskom 1840-ih godina, počele su se stvarati velike željezničke mreže. To je označilo novu eru putovanja iz zabave i opuštanja. Otprilike u isto vrijeme, sredinom 19. stoljeća, krenula je prava transformacija prema modernom turizmu. Zanimljivo je napomenuti da je u Engleskoj tada osnovana prva putnička agencija, čiji je osnivač Thomas Cook. (Black, J. 2003.) Taj trenutak bio je temelj za daljnje brže promjene - razvojem prijevoza putovanja su postala pristupačna gotovo svima.

Masovni turizam početkom 20. stoljeća omogućio je običnim ljudima da sebi priušte putovanja koja su prije bila rezervirana za elitu. (Sharpley, R., & Telfer, D. J. (ur.). 2015). Prvi svjetski rat i kasnije razdoblje mira potaknuli su rast turizma, s ljudima koji su tražili više od traume rata i istraživali nove kulture.

Razvoj avionskog putovanja, posebno nakon Drugog svjetskog rata, dodatno je ubrzao globalizaciju turizma. Zrakoplovom je postalo moguće stići do destinacije na udaljenim kontinentima za relativno kratko vrijeme. Ovaj razvoj doveo je do pojave masovnog turizma, pri čemu su putovanja organizirana uz pomoć standardiziranih paketa. (Page i Connell, 2014.)

U suvremenom dobu, tehnološki napredak i digitalna revolucija izmijenili su način planiranja, rezerviranja i općenito doživljavanja putovanja. , Internet je omogućio izravnu komunikaciju između putnika i ponuditelja usluga, smanjujući potrebu za posrednicima i agencijama. Putnici mogu istraživati destinacije, čitati recenzije i dobiti informacije o lokalnim običajima prije nego što krenu na put.

Povijest turizma također ukazuje na izazove koje je donijelo brzo širenje putovanja. Negativni utjecaji na okoliš, kulturni običaji i lokalne zajednice postali su sve očitiji. To je pokrenulo razvoj koncepta održivog turizma, gdje se traži ravnoteža između zadovoljenja turističke potražnje i zaštite prirodnog i kulturnog okruženja. (Edwards et al., 2010)

Proučavanje povijesti turizma omogućuje nam razumijevanje korijena i evolucije ovog fenomena. Kroz različite faze razvoja, turizam je postao jedan od glavnih pokretača svjetske ekonomije i interkulturalne razmjene. Na primjeru Valamar Riviere , možemo vidjeti kako se tijekom povijesti razvijao turizam u Hrvatskoj i kako su se te promjene odrazile na lokalni i globalni životni prostor.

2.2. Razvoj turizma u svijetu

Razvoj turizma u svijetu predstavlja dinamičan proces koji je odigrao značajnu ulogu u promjeni načina na koji ljudi doživljavaju i povezuju se s drugim kulturama i

destinacijama. (Smith, 2019) Putovanja su postala središnji element modernog društva, a razvoj turizma duboko je ukorijenjen u povijesti i društvenim promjenama.

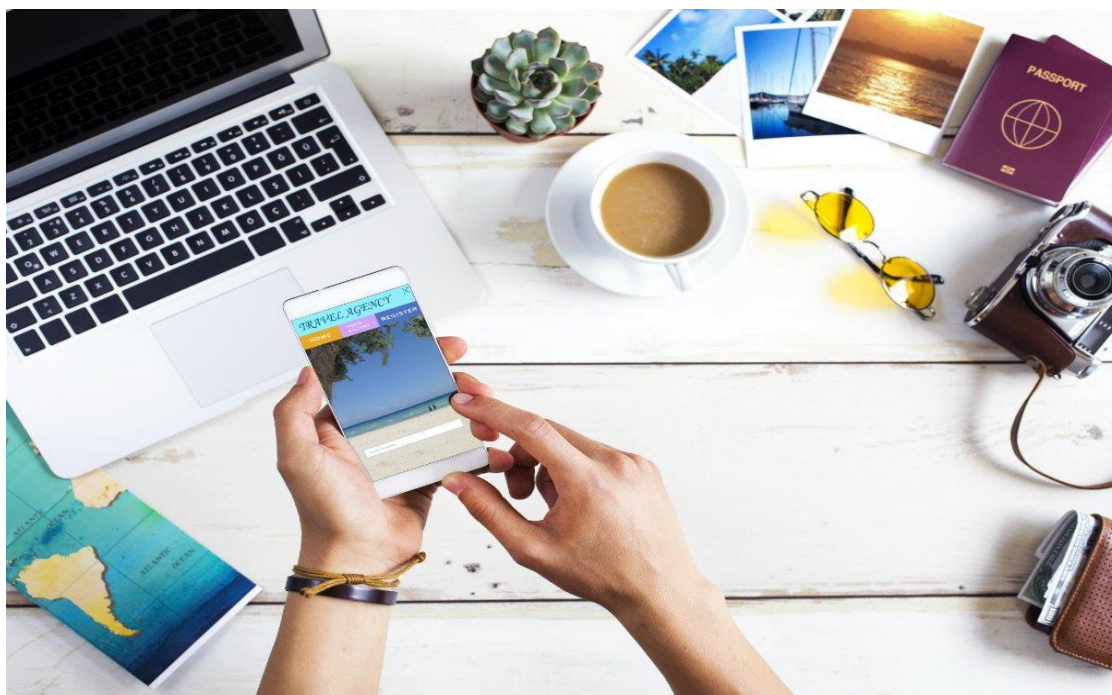
U prošlim stoljećima, turizam je bio rezerviran za relativno malu elitu, uključujući plemstvo, umjetnike, znanstvenike i trgovce koji su putovali radi obrazovanja, kulturne razmjene ili religijskih razloga. Prema Jonesu (2015), "19. stoljeće označava početak masovnijeg putovanja s razvojem prometne infrastrukture, poput gradnje pruga i putničkih brodova." Putovanja poput "Grand Tour-a" postali su simbol društvenog statusa, a popularnost putovanja počela se širiti među višim srednjim slojevima društva.

Nakon Drugog svjetskog rata, tehnološki napredak, jeftiniji zračni prijevoz i razvoj turističke industrije omogućili su sve većem broju ljudi da putuju na sve veće udaljenosti i istraže nove dijelove svijeta. Konceptija "odmora" postala je sveprisutna, s obiteljima i pojedincima koji su se odmarali na plažama, istraživali gradove i povezivali se s različitim kulturama.

Danas je turizam postao jedna od najvećih globalnih industrija, generirajući ogroman ekonomski prihod i stvarajući milijune radnih mjesta diljem svijeta. (Johnson, 2020) Raznolikost turističke ponude omogućuje putnicima da biraju između različitih iskustava, od avanturističkih putovanja i kulturnih obilazaka do wellness odmora i ekoturizma. (Brown, S., 2018)

Digitalna revolucija promijenila je način na koji se turizam doživljava i organizira. Internet i društveni mediji omogućili su putnicima da istraže i rezerviraju putovanja, ali isto tako i destinacijama da se izravno povežu s putnicima i promoviraju svoje atrakcije. Online platforme omogućuju recenzije, preporuke i dijeljenje putničkih iskustava, što je utjecalo na formiranje mišljenja o određenim destinacijama.

Slika 2. Digitalna transformacija u turizmu

Izvor: <https://www.poslovniturizam.com/savjeti/digitalna-transformacija-u-turizmu-analiza-kljucnih-trendova/3714/> pristupljeno 13.07.2023.

Uz rastuću svijest o očuvanju okoliša i kulture, turizam je također sve više usmjeren prema održivosti. Mnoge destinacije i putničke tvrtke teže smanjivanju negativnih utjecaja putovanja na okoliš i lokalne zajednice, te promoviraju odgovorno putovanje kako bi se sačuvala priroda, kultura i identitet destinacije. (Barić, 2019)

Ukupno gledajući, razvoj turizma u svijetu odražava dinamiku suvremenog društva. Putovanja nisu samo sredstvo za doživljavanje novih mjesta, već i način za povezivanje ljudi, razmjenu ideja i promicanje razumijevanja među različitim kulturama. Kroz tekuće promjene, razvoj turizma i dalje će biti oblikovan društvenim, ekonomskim i tehnološkim utjecajima, uvijek prilagođavajući se novim trendovima i potrebama putnika.

Ovaj neprekinuti razvoj turizma nije samo oblikovao ekonomske tokove, već je i poticao razmjenu kulturnih vrijednosti te omogućio ljudima da istraže raznolikost svijeta, stvarajući mostove među različitim narodima i stvarajući temelje za međunarodno razumijevanje. (Kovačić & Kovačić, 2017)

Suvremeni razvoj turizma u svijetu svjedoči složenom procesu evolucije putovanja kroz povijest. Od ranih putovanja careva i trgovaca do globalnih tokova suvremenog doba, turizam je postao neizostavna spona između naroda, kultura i regija diljem svijeta. Putem promjenjive dinamike tehnologije, ekonomskih uvjeta i društvenih običaja, turizam se neprestano oblikuje i prilagođava novim izazovima i prilikama. Suvremeni globalni turizam spaja ljude, doprinosi međunarodnom interkulturalnom razumijevanju i utječe na razvoj multikuloturalizma i doprinosi očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti destinacija. Uz tehnološki napredak i sveprisutnu povezanost, budućnost razvoja turizma nosi sa sobom nove mogućnosti i izazove, dok se turistička industrija nastavlja mijenjati i utjecati na način na koji ljudi istražuju svijet. (UNWTO, 2020)

2.3. Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska, smještena je na sjecištu Sredozemlja i Srednje Europe, postala je jedna od istaknutih turističkih destinacija koja svojom raznolikošću prirodnih ljepota, kulturnim bogatstvom i poviješću privlači posjetitelje iz cijelog svijeta. (Šimunić & Šimunić, 2018) Razvoj turizma u Hrvatskoj prošao je kroz različite faze koje su odredile njezinu poziciju na globalnoj turističkoj karti.

Hrvatska ima bogatu povijest turizma koja seže unatrag u 19. stoljeće, kada su bogati i plemstvo iz Europe dolazili posjetiti obale Jadranskog mora. Gradovi poput Dubrovnika, s njegovim povijesnim zidinama i kulturnom baštinom, privlačili su prve turiste u potrazi za jedinstvenim iskustvima.

Međutim, pravi bum u razvoju turizma dogodio se u drugoj polovici 20. stoljeća. Hrvatska postaje sve omiljena destinacija za odmor, posebno među europskim turistima. Krasne plaže, netaknuta priroda, povijesni gradovi i otoci postaju glavne atrakcije. Otok Hvar, Dubrovnik, Split, Plitvička jezera i mnoge druge destinacije postaju svjetski prepoznatljivi simboli hrvatskog turizma. (UNWTO, 2020)

Slika 3. Povijesne slike Dubrovnika

Izvor: *cimerfraj.hr*, 2019., (<https://www.cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska> pristupljeno 13.07.2023.)

80-ih i 90-ih godina prošlog stoljeća, Hrvatska je doživjela rast turističke industrije, posebno tijekom ljetnih mjeseci. S razvojem infrastrukture, kao što su hoteli, apartmani i restorani, te poboljšanjem prometnih veza, Hrvatska je privlačila sve više turista.

Nadalje, raznolika ponuda postala je ključni aspekt razvoja turizma u Hrvatskoj. Osim sunčanih plaža i obale, unutrašnjost zemlje ponudila je aktivni turizam, kulturne manifestacije, eno-gastronomska iskustva i očuvane prirodne parkove. Ova raznolikost privukla je različite profile turista, uključujući avanturiste, kulturofile i ljubitelje prirode.

Slika 4. Nacionalni park Plitvička Jezera

Izvor: <https://www.journal.hr/lifestyle/glamping-u-hrvatskoj>, pristupljeno 13.07.2023

Dok je razvoj turizma u Hrvatskoj donio značajan ekonomski poticaj i promovirao kulturnu baštinu, istovremeno su se pojavili i izazovi. Prekomjerni turistički pritisak na nekim lokacijama, kao što je Dubrovnik, doveo je u pitanje izazivao održivost i zaštitu okoliša. Stoga su vlasti i turistički sektor počeli sve više pažnje posvećivati konceptu održivog turizma, čime se nastoji ostvariti ravnoteža između ekonomske dobrobiti i zaštite prirodnih i kulturnih resursa. (Barić, 2019)

Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj svjedoči o njezinoj iznimnoj prirodnoj i kulturnoj raznolikosti. Od svojih ranih korijena kao elitne destinacije do rasta popularnosti među masama, Hrvatska je izgradila prepoznatljivu poziciju na svjetskoj turističkoj sceni. Diverzifikacija ponude i naglasak na održivost predstavljaju ključne elemente kako bi se osiguralo razvoj turizma i dalje pružala koristi za zemlju, njezine stanovnike i posjetitelje. (Kovačić & Kovačić, 2017)

3. ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA RAZVOJ TURIZMA

Razvoj turizma u bilo kojoj regiji ili destinaciji podložan je utjecaju različitih čimbenika koji oblikuju putničke tokove, privlačnost destinacije i općenito razinu turističke

aktivnosti. Ovi čimbenici mogu biti ekonomske, društvene, ekološke ili političke prirode te igraju ključnu ulogu u određivanju putanja i dinamike turističkog razvoja.

- *Ekonomska stabilnost i raspoloživi Dohodak*

Ekonomski čimbenici su među najvažnijima koji oblikuju razvoj turizma. Raspoloživi dohodak turista i domaćeg stanovništva igraju ključnu ulogu u određivanju koliko ljudi mogu putovati i koliko mogu potrošiti tijekom putovanja. Ekonomska stabilnost i rast gospodarstva destinacije mogu privući veći broj turista, dok recesija ili ekonomska nesigurnost mogu rezultirati smanjenim turističkim aktivnostima. (Lončar & Dvorski, 2016)

- *Prometna Infrastruktura i povezanost*

Kvalitetna prometna infrastruktura i povezanost destinacija s drugim regijama ključni su čimbenici koji utječu na razvoj turizma. Dobra cestovna, zračna, željeznička i pomorska povezanost olakšava dolazak turista i omogućuje brzu mobilnost unutar destinacije. Ulaganje u modernizaciju i proširenje prometne infrastrukture može značajno povećati privlačnost destinacije. (Marković & Raspor, 2010)

- *Sigurnost i stabilnost*

Sigurnost i politička stabilnost čimbenici su koji utječu na turističke odluke. Turisti žele osjećati sigurnost tijekom svog boravka, stoga politički nemiri, teroristički napadi ili visoka stopa kriminala mogu znatno utjecati na turistički promet. Destinacije koje osiguravaju sigurnost i stabilnost često privlače veći broj posjetitelja.

- *Prirodni Resursi i kulturna baština*

Prirodne ljepote, kulturna baština i atrakcije također igraju bitnu ulogu u razvoju turizma. Destinacije s bogatom prirodnom raznolikošću, prekrasnim plažama, planinama ili nacionalnim parkovima privlače ljubitelje prirode i avanturiste. Kulturne

atrakcije, povijesni spomenici i manifestacije privlače putnike koji žele iskusiti lokalnu kulturu i običaje.

- *Održivost i ekološki faktori*

S obzirom na rastući interes za održivost, ekološki čimbenici postaju sve važniji u razvoju turizma. Destinacije koje ulaze u zaštitu okoliša, promoviraju održivu praksu i obnovljive izvore energije privlače ekološki osviještene putnike. Održivi turizam može dugoročno osigurati očuvanje prirodnih i kulturnih resursa destinacije. (Tišma, 2019; Znaor & Landau, 2014)

Čimbenici koji utječu na razvoj turizma su kompleksni i međusobno povezani. Ekonomska stabilnost, prometna povezanost, sigurnost, prirodni resursi te kulturna i ekološka obilježja destinacije zajedno oblikuju njezinu turističku privlačnost. Upravljanje ovim čimbenicima zahtijeva uravnotežen pristup koji osigurava održivu turističku industriju koja donosi koristi ne samo putnicima nego i lokalnoj zajednici i okolišu.

U kontekstu dinamičkog svijeta turizma, svaki od navedenih čimbenika igra svoju ulogu u stvaranju jedinstvenog turističkog iskustva. Ekonomski faktori određuju pristup putovanju i troškove, prometna infrastruktura olakšava dolazak i mobilnost, dok sigurnost stvara osjećaj povjerenja i udobnosti. Prirodni resursi i kulturna baština čine destinaciju jedinstvenom i neponovljivom, dok održivost postavlja temelje za dugoročnu vitalnost turističke industrije i očuvanje njezinih dragocjenih resursa. Sve ove niti čine složen koncept koji turistički sektor mora usklađivati kako bi osigurao uspješan razvoj destinacije i ispunio raznovrsne potrebe putnika u vremenu koje dolazi.

3.1 Pozitivni i negativni utjecaji turizma

Turizam je dvosjekli mač, pružajući brojne koristi i mogućnosti, ali istovremeno i noseći sa sobom niz izazova i negativnih posljedica. Ovaj dio istraživanja posvećen je analizi kako pozitivnih, tako i negativnih utjecaja turizma na destinacije i njihovu okolinu.

3.1.1. Pozitivni utjecaji turizma

Turizam može donijeti značajne koristi destinacijama i lokalnim zajednicama. Ekonomsko gledano, turistička aktivnost generira prihode kroz potrošnju na smještaj, hranu, prijevoz, suvenire i različite usluge. Ovo osigurava radna mjesta i doprinose razvoju malih i srednjih poduzeća. (Verteš, 2017). Povećana potražnja za uslugama također može potaknuti razvoj infrastrukture, poput boljih prometnih veza i komunalnih usluga. (Pauletić, 2022)

Nadalje, turizam također omogućava kulturnu razmjenu i međukulturalno razumijevanje. Interakcija između turista i lokalnog stanovništva omogućuje razmjenu običaja, jezika i tradicije. Ovo kulturno bogatstvo pomaže očuvanju i promociji kulturne baštine destinacije te podiže svijest o važnosti njezine zaštite.

Jedan od najvidljivijih pozitivnih utjecaja turizma je stvaranje radnih mjesta. Turizam zapošljava tisuće ljudi širom svijeta, uključujući hotelsko osoblje, turističke vodiče, ugostiteljske djelatnike i mnoge druge. Ovo otvara nove prilike za zapošljavanje i poboljšava životni standard lokalnih stanovnika. Također, turizam često potiče razvoj povezanih sektora kao što su trgovina, prijevoz i kultura, stvarajući dodatne prilike za zaposlenje.

Osim toga, turizam često dovodi do povećane infrastrukture i investicija u destinacijama. Kako bi privukli turiste, gradovi i regije ulažu u poboljšanje svojih prometnih veza, komunalnih usluga i turističkih atrakcija. Ove investicije koriste i lokalnom stanovništvu jer poboljšavaju kvalitetu života i dostupnost resursa.

Turizam potiče očuvanje prirodnog okoliša. Destinacije koje ovise o turizmu često prepoznaju važnost očuvanja svojih prirodnih ljepota kako bi privukle posjetitelje. To može dovesti do zaštite prirodnih parkova, očuvanja ekosustava i održivih praksi koje koriste i budućim generacijama.

Pozitivni utjecaji turizma su mnogobrojni i značajni. Oni obuhvaćaju stvaranje radnih mjesta, gospodarski rast, kulturnu razmjenu i očuvanje prirodnog okoliša.

3.1.2. Negativni utjecaji turizma

Uz brojne prednosti, turizam također nosi sa sobom niz negativnih posljedica koje mogu ozbiljno utjecati na destinaciju i njezinu okolinu. Prekomjerni turistički pritisak može uzrokovati negativne promjene u okolišu. Erozija obale, onečišćenje voda, uništavanje prirodnih staništa i promjene u lokalnoj flori i fauni samo su neki od izazova s kojima se destinacije suočavaju.

Povećana potražnja za resursima kao što su voda, hrana i energija može dovesti do iscrpljivanja tih resursa u lokalnoj zajednici. Osim toga, prekomjerna potrošnja može dovesti do poskupljenja životnih potreba za lokalno stanovništvo, stvarajući disbalans između turističkih potreba i potreba domaćeg stanovništva. (Brown, S.,2018)

Turizam također može imati negativan utjecaj na autentičnost i integritet kulture destinacije. Da bi privukli turiste, neki elementi lokalne kulture mogu biti podvrgnuti komercijalizaciji ili čak izmijenjeni, što može rezultirati gubitkom njezine autentičnosti. (Garcia, M.,2017).

Pozitivni i negativni utjecaji turizma često su nerazdvojni, stvarajući kompleksan izazov za destinacije i njihove upravitelje. (Smith, A.,2020). Upravljanje ovim utjecajima zahtijeva uravnotežen pristup koji obećava održivost. Implementacija održivih praksi, kao što su upravljanje otpadom, promicanje ekološki osviještene turističke aktivnosti i

ulaganje u obnovljive izvore energije, može pomoći u smanjenju negativnih posljedica turizma na okoliš.

Također, potrebno je ograničiti broj posjetitelja i upravljati turističkim tokovima kako bi se spriječilo prekomjerno opterećenje određenih područja. Ujedno, osvješćivanje turista o potrebi očuvanja prirode i kulture te poticanje odgovornog ponašanja ključno je za minimiziranje negativnih utjecaja.

Brojne aktivnosti koje su korisne za ljude, poput vožnje automobila ili proizvodnje električne energije iz ugljena, također su izvor zagađenja. Automobili ispuštaju zagađivače kroz ispušne cijevi, dok sagorijevanje ugljena zagađuje zrak. Industrije i kućanstva proizvode otpad i otpadne vode koje mogu onečistiti tlo i vodu. Upotreba pesticida, kemikalija koje se koriste za uništavanje štetnika na poljima, može utjecati na vodene resurse i štetiti divljem životinjskom svijetu.

Sve vrste zagađenja, bez obzira radili li se o zagađenju zraka, vode ili tla, predstavljaju ozbiljan globalni problem. Iako su urbana područja često više zagađena nego ruralna, zagađenje se može proširiti na udaljene, nenaseljene regije. Na primjer, kemikalije poput pesticida mogu se otkriti u ledenim pokrovima Antarktike, a velikopacifičko smeće je ogromna nakupina mikroskopskih plastičnih čestica u sredini Tihog oceana. (Tišma, 2019; Znaor & Landau, 2014)

Onečišćenje također putuje putem zračnih i vodenih struja. Morski zagađivači se prenose oceanima, a zrakom se prenose štetni materijali iz jedne zemlje u drugu. Tri glavne vrste onečišćenja su onečišćenje zraka, vode i tla.

Slika 5. Različite vrste zagađenja

Izvor: <https://naturesafe.hr/razlicite-vrste-zagadenja/> pristupljeno 19.07.2023.

Za rješavanje ovih problema, svijet se mora angažirati u ekološkim inicijativama i pridržavati se strogih zakona o zaštiti okoliša. Recikliranje i smanjenje otpada ključni su koraci prema čišćenju okoliša. Ograničenje korištenja štetnih kemikalija u industriji i poljoprivredi također je od suštinskog značaja. Međunarodna suradnja i sporazumi igraju ključnu ulogu u smanjenju globalnog onečišćenja, iako su izazovi i dalje prisutni. Svi zajedno moramo raditi na očuvanju okoliša za buduće generacije.

Tablica 1. Pozitivni i negativni utjecaji na razvoj turizma

Aspekt	Pozitivni utjecaji	Negativni utjecaji
Gospodarstvo	Povećanje prihoda i zapošljavanje	Prekomjerna ovisnost o turizmu
	Poticanje lokalnog poduzetništva	Nerealno povećanje cijena
	Povećanje trgovine i investicija	Iskorištavanje radne snage
Okoliš	Očuvanje prirodnih resursa	Zagađenje okoliša i resursa
	Poticanje očuvanja ekosustava	Prekomjerno korištenje vode i energije
	Promicanje ekološki osviještenog turizma	Oštećenje prirodnih staništa
Kulturna baština	Očuvanje i promocija kulturne baštine	Komercijalizacija i degradacija kulture

	Poticanje tradicionalnih umjetnosti	Gubitak autentičnosti i identiteta
	Edukacija i razumijevanje različitosti	Masovni turizam i gužve
Društvo	Poboljšanje infrastrukture i usluga	Socijalna neravnoteža i iseljavanje
	Kulturna razmjena i interakcija	Preopterećenost lokalnih resursa
	Povećana svijest o globalnim pitanjima	Povećanje kriminala i nepoštivanje lokalnih pravila i normi
	Unapređenje obrazovanja i edukacije	

Izvor: obrada autorice teksta(20.07.2023.)

3.2. Sociološki utjecaji turizma

Turizam nije samo gospodarska sila već i društveni fenomen koji ima duboke sociološke implikacije na lokalne zajednice, kulturu i način života. Sociološki utjecaji turizma odražavaju se u dinamikama odnosa između turista i domaćeg stanovništva te oblikuju identitet destinacije.

3.2.1. Utjecaj na Lokalnu Kulturu i Identitet

Turistička aktivnost često može promijeniti lokalnu kulturu i način života. Interakcija s turistima može dovesti do promjena u tradicionalnim obrtima, običajima i kulturnim izričajima kako bi se zadovoljilo očekivanja posjetitelja. Ova komercijalizacija može dovesti do gubitka autentičnosti i iskrivljenja kulturnog nasljeđa. (Smith, A.,2020).Isto tako, turizam može služiti kao platforma za promociju i očuvanje lokalne kulture, potičući domaće stanovništvo da cijeni i čuva svoje kulturne vrijednosti.

3.2.2. Društvena interakcija i integracija

Turistička interakcija može poticati razmjenu između različitih društvenih skupina. Turisti dolaze iz različitih dijelova svijeta, noseći sa sobom različite običaje, jezike i perspektive. Ova međukulturalna interakcija može poticati toleranciju, razumijevanje i međusobno učenje. Međutim, istovremeno može izazvati i konflikte i nerazumijevanje između turista i domaćeg stanovništva, osobito ako nema odgovarajuće kulturne osjetljivosti. (Jones, R.,2019)

3.2.3. Promjene u društvenoj strukturi

Povećan turistički promet može utjecati na strukturu lokalne zajednice. Potreba za turističkim uslugama može dovesti do promjena u zaposlenosti, pri čemu se može stvoriti veći broj radnih mjesta u sektorima usmjerenim na turizam, kao što su ugostiteljstvo i usluge. No isto tako, sezonska priroda turizma može stvoriti privremenu i nesigurnu zaposlenost.

Sociološki utjecaji turizma ogledaju se u složenim dinamikama odnosa između turista i lokalnih zajednica. Turistička industrija može imati duboke posljedice na lokalnu kulturu, identitet i socijalnu strukturu. Stoga je važno da destinacije razvijaju strategije koje promiču očuvanje kulturnog nasljeđa, potiču autentične kulturne interakcije i osiguravaju balans između turističkog razvoja i dobrobiti lokalnog stanovništva. (Gržinić, 2014.)

3.3. Kulturni utjecaji turizma

Kulturni utjecaji turizma predstavljaju složen skup dinamika koji se odražavaju na lokalnu kulturu, umjetnost, tradiciju i način života. (Gržinić, 2017). Mogu biti pozitivni ili negativni, ovisno o načinu na koji se turizam upravlja i razvija. U ovom poglavlju ćemo analizirati neke od glavnih kulturnih utjecaja turizma, kako na destinaciju, tako i na turiste. Cilj nam je pokazati kako turizam može biti prilika za očuvanje i promicanje kulturne baštine i identiteta, ali i izazov za njihovu zaštitu i autentičnost.

3.3.1. Autentičnost i komercijalizacija

Jedan od glavnih izazova vezanih za kulturni turizam je održavanje autentičnosti kulturnog nasljeđa u kontekstu rastuće komercijalizacije. Destinacije često prilagođavaju svoju kulturu kako bi privukle veći broj turista, čime se ponekad gubi duboka povezanost s tradicijom i poviješću. Ovo može biti posebno izraženo u slučajevima kada turizam dominira nad autentičnim kulturnim izričajima. (Garcia, M.,2017).

3.3.2. Interakcija i dijalog

Kulturni turizam može biti prilika za međusobni dijalog između turista i lokalnog stanovništva. Kroz interakciju s posjetiteljima, lokalno stanovništvo može dijeliti svoje priče, običaje, umjetnost i vještine. Ovo stvara mogućnost za bogatu međusobnu razmjenu iskustava i znanja. Međutim, važno je da se ova interakcija odvija na način koji poštuje i obećava autentičnost kulturnog izričaja, bez kompromisa vrijednosti kulture radi zabave. (Davis, P.,2020).

3.3.3. Očuvanje kulturnog nasljeđa

Turizam može biti katalizator za očuvanje kulturnog nasljeđa. Kroz turističke aktivnosti, destinacije su često potaknute da sačuvaju i obnove kulturne spomenike, tradicionalne objekte i umjetnička djela. Ovo osigurava da se kulturna baština prenosi na buduće generacije i da se očuva autentičnost destinacije. Međutim, očuvanje kulturnog nasljeđa treba biti usklađeno s održivim praksama kako bi se izbjegla prekomjerna eksploatacija. (Johnson, L. ,2021).

3.3.4. Povezanost s lokalnom ekonomijom

Kulturni turizam može imati pozitivan utjecaj na lokalnu ekonomiju. Posjetitelji često troše novac na kulturne proizvode, suvenire, tradicionalnu hranu i druge usluge povezane s kulturom. Ovo može stvoriti dodatne prilike za lokalne obrtnike i umjetnike te potaknuti razvoj kulturnih i kreativnih industrija.

Kulturni utjecaji turizma igraju važnu ulogu u oblikovanju destinacija i iskustava turista. Pravilno upravljanje ovim utjecajima zahtijeva ravnotežu između promocije autentičnosti, očuvanja kulturnog nasljeđa i ekonomske dobrobiti lokalne zajednice. Stvaranje svijesti među turistima o važnosti poštovanja i razumijevanja kulturnih vrijednosti također je ključno za osiguranje održivog kulturnog turizma.

3.4. Ekonomski utjecaji turizma

Za uspješno poslovanje svakog poduzeća te općenito za napredak gospodarstva, ključno je duboko razumjeti i primjenjivati osnovna ekonomska načela. Faktori kao što su stopa rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP), zaposlenost, inflacija te fiskalna i monetarna politika čine esencijalne stupove ekonomije koji neizostavno oblikuju usmjeravanje gospodarskog okruženja. Učinkovito rukovođenje ovim ekonomskim pokazateljima ne samo da doprinosi uspješnosti poduzeća, nego također ima ključnu ulogu u poticanju i optimizaciji razvoja turizma. (Smith, A.,2020)

Turizam, kao jedan od glavnih pokretača ekonomske aktivnosti, zahtijeva neprestano analiziranje trendova u tržišnoj ponudi i potražnji. Ovi trendovi su neraskidivo povezani s svakim aspektom turističkog proizvoda. S obzirom na mnogostrukost ponude na turističkom tržištu i kontinuirano rastuće zahtjeve potrošača, potrebno je stalno prilagođavanje i nadopunjavanje turističke ponude kako bi se održala njena privlačnost i konkurentnost. Ključ uspješnog odgovora leži u savjesnom usklađivanju ponude s trenutnim potrebama potrošača. U svjetlu sveobuhvatnih ekonomskih implikacija turizma, nužno je razmotriti sve faktore koji utječu na njegov razvoj te analizirati njegov višestruki učinak na okoliš i zajednicu. (Johnson, L. ,2021).

Kao ključna ekonomska industrija, turizam ima znatan utjecaj na cjelokupno gospodarstvo zemlje. To je posebno vidljivo u broju zaposlenih u turističkoj industriji i, bilo na stalnim ili sezonskim poslovima. Radna snaga u turizmu ima presudnu ulogu u obavljanju mnogobrojnih zadataka koje ova industrija zahtijeva. Paralelno s tim, turizam ima pozitivan utjecaj na rast bruto domaćeg proizvoda (BDP). U posljednjim godinama, turizam je postao značajna komponenta gospodarskog rasta, stvarajući veće zapošljavanje, prihode te povećanje standarda života. Osim toga, potiče i investicije u lokalnu infrastrukturu. ("Ekonomski utjecaji turizma") Slijedom toga, može

se zaključiti da turizam potiče ekonomski rast, dok istodobno ekonomska dinamika potiče daljnji razvoj turizma.

Ekonomska perspektiva igra vitalnu ulogu u razvoju svakog gospodarstva, uključujući i turizam kao značajnu komponentu. Pozitivno ekonomsko stanje, prikazano kroz rast bruto domaćeg proizvoda (BDP), stvara veći financijski potencijal koji može biti usmjeren prema potrebama turističkog razvoja. Stabilna ekonomska okolina omogućava osiguravanje resursa potrebnih za daljnji napredak i unaprjeđenje turističke industrije.

3.4.1. Gospodarski rast i prihod

Turizam može biti ključna gospodarska grana za mnoge destinacije. Prihodi od turizma uključuju prihode od smještaja, prehrane, prijevoza, atrakcija i usluga. Ovi prihodi doprinose bruto domaćem proizvodu (BDP) zemlje i podržavaju gospodarski rast. Turizam također može stimulirati razvoj drugih sektora kao što su poljoprivreda, trgovina i građevinarstvo. (UNWTO, 2020.)

3.4.2. Generiranje radnih mjesta

Jedan od ključnih ekonomskih utjecaja turizma je stvaranje radnih mjesta. Turistička industrija zapošljava različite profile radnika - od hotelskog osoblja i turističkih vodiča do umjetnika i obrtnika. Turizam može biti značajan generator radnih mjesta, posebno u regijama s ograničenim mogućnostima zapošljavanja.

3.4.3. Investicije i razvoj infrastrukture

Rast turizma može potaknuti investicije u infrastrukturu. Destinacije se često razvijaju kako bi zadovoljile potrebe posjetitelja, što može uključiti izgradnju i obnovu hotela, restorana, prometne infrastrukture i drugih turističkih objekata. Ove investicije ne samo da podržavaju turizam već mogu imati i dugoročne koristi za lokalnu zajednicu. (Dwyer et al., 2009)

3.4.4. Sezonski utjecaji i diversifikacija ekonomije

Turizam može imati sezonski karakter, što može donijeti određene ekonomske izazove. Ovisnost o turizmu kao glavnom izvoru prihoda može dovesti do fluktuacije u ekonomiji tijekom godine. Radi prevazilaženja ovih izazova, destinacije često nastoje diverzificirati svoju ekonomiju kako bi se smanjio rizik od sezone ovisnosti.

3.4.5. Razlike u distribuciji ekonomskih koristi

Iako turizam ima pozitivne ekonomske učinke oni nisu uvijek ravnomjerno raspoređeni. Ponekad lokalno stanovništvo nema dovoljno koristi od turizma ili radi za niske plaće. Zato je važno održivo upravljati turizmom i osigurati da lokalna zajednica sudjeluje u ekonomskim dobitima. (Garcia, M.,2017).

Ekonomski utjecaji turizma su sveobuhvatni i obuhvaćaju široki i duboki, mnoge aspekte destinacije. Turizam može biti pokretač gospodarskog rasta, stvaranja radnih mjesta i investicija. Međutim, važno je očuvanje ravnoteže između ekonomskih koristi i prirodnog okoliša i kulturnog okruženja. Održivo upravljanje turizmom treba ciljati na maksimiziranje pozitivnih ekonomskih učinaka dok se minimiziraju negativni utjecaji na lokalnu zajednicu i okoliš.

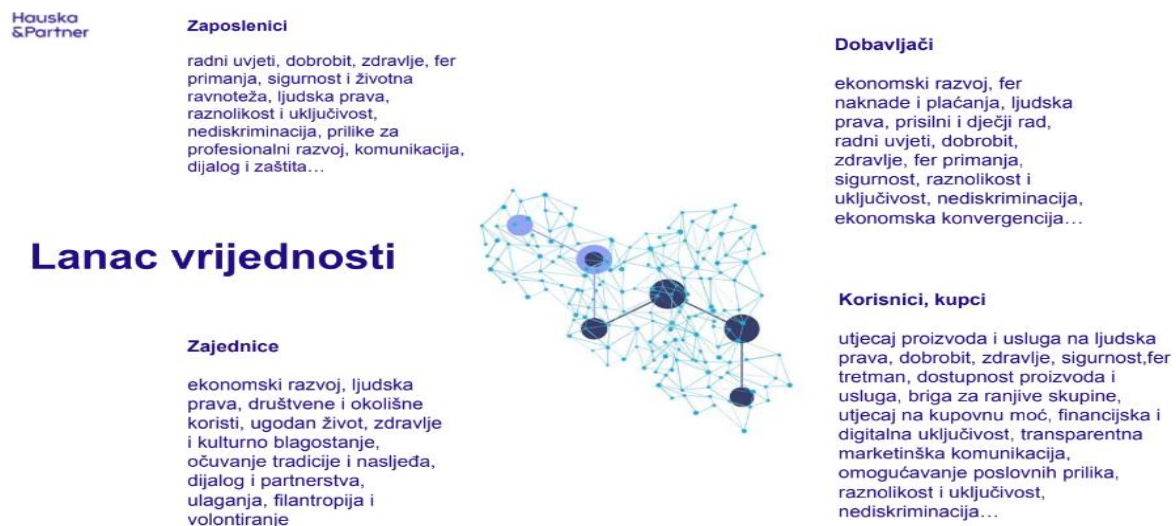
4. ODRŽIVOST I STRATEGIJA PODUZEĆA VALAMAR RIVIERA D.D.

Turističke organizacije sve više usvajaju održive prakse kako bi zadovoljile potrebe i očekivanja svojih klijenata i dionika (Font et al., 2016.)

Ekonomski uspjeh i održivost također su usko povezani, odnosno samoodrživ poslovni model može osigurati stabilnu ekonomsku budućnost. Kroz svoje investicije u održivu praksu, poduzeće postiže i operativne i ekonomske učinke. To uključuje smanjenje operativnih troškova kroz energetska učinkovitost, poboljšanje usluga kroz ekološki osviještene prakse te pozitivan utjecaj na destinaciju koja je temelj njihovog poslovanja.

Održivost nije samo trend, već osnovna potreba u današnjem poslovanju, jer održivost nije samo korisna za okoliš, već je ključna za dugoročni uspjeh i očuvanje turističke destinacije, kao i to da poduzeće ostane konkurentno, relevantno i odgovorno u turističkom sektoru.

Slika 6. Lanac vrijednosti održivog pristupa poslovanju

Izvor: ESG – Održiva budućnost, Lider konferencija 18.5.2023. pristupljeno 27.07.2023.

Strategija takvih organizacija i poduzeća usko je povezana s održivošću. U radu će se u narednim podpoglavljima razmotriti strategija održivosti najveće turističke kompanije u Hrvatskoj Valamar Riviere, te predstaviti i analizirati informacije i poslovanju navedene turističke grupacije.

4.1. Osnovne informacije o hotelskoj grupaciji

Poduzeće Valamar Riviera značajan je akter u hrvatskoj turističkoj industriji, s bogatom poviješću i raznolikim portfeljem smještajnih kapaciteta (Hrvatska gospodarska komora, 2021).

Valamar Riviera, tijekom proteklih 70 godina, izgradila je svoju prisutnost i rast na hrvatskom turističkom tržištu. Njezina se povijest može podijeliti u nekoliko ključnih razdoblja, uvjetovanih društvenim, političkim promjenama, razvojem turizma i prilagođavanjem vodećim svjetskim trendovima u hotelijerstvu. S početkom 1895. godine otvoreno je prvo javno kupalište na otoku Sv. Nikola u Poreču, Bagno Parentino. Tvrtka je nazvana prema hotelu Riviera, otvorenom 1910. godine, a njen službeni početak kao Rivijere Poreč datira iz 1953. godine. Od tada je prošao kroz dinamično razdoblje rasta, izgradnje objekata i akvizicije, a od 2014. godine posluje kao Valamar Riviera d.d. na Zagrebačkoj burzi, obilježavajući fazu intenzivnog rasta i akvizicije od 2015. godine. (Valamar Riviera, 2023)

Njihova prisutnost proteže se od Istre do Dubrovnika, obuhvaćajući najatraktivnije turističke destinacije zemlje. S više od 40 hotela i resorta, Valamar Riviera nudi različite vrste smještaja prilagođene potrebama raznovrsnih gostiju, uključujući obitelji, parove, poslovne putnike i ljubitelje aktivnog odmora.

Osim raznolikih smještajnih mogućnosti, Valamar Riviera ističe se po kvaliteti usluge i visokim standardima koji su postavljeni unutar cijele grupacije. Njihova posvećenost izvrsnosti u pružanju usluga prepoznata je kroz brojne nagrade i priznanja koja su primili, uključujući i certifikate za održivi turizam.

Valamar Riviera teži prepoznavanju kroz nekoliko ključnih načela. Oni su lideri u turističkoj industriji, stalno unapređujući destinacije, usluge i smještaj kako bi pružili nezaboravna iskustva gostima. Njihov pristup je prilagodljiv, nudeći različite opcije za

različite želje gostiju, bilo da se radi o obiteljskom odmoru, romantičnom bijegu ili luksuznom iskustvu. (Valamar Riviera, 2023) Također, Valamar prati goste kroz cijeli proces, od planiranja do savršenog odmora, nudeći program vjernosti i prilagođene ponude.

Kroz raznovrsne programe kao što su Maro za obiteljske odmore, V razina za luksuzna iskustva i originalne programe, Valamar nastoji zadovoljiti različite potrebe gostiju.

Valamar također promiče duboko iskustvo destinacije surađujući s lokalnim zajednicama kako bi gostima omogućio uvid u lokalnu kulturu, povijest i specijalitete. Njihova uslužna kultura, koju njihovi zaposlenici, poznati kao ValamArtisti, svakodnevno žive, stvara posebne trenutke za goste.

Slika 7. Valamarov hotel ,Dalmacija [PLACESHOTEL]

Izvor: <https://www.pennyreisen.de/urlaub/DALMACIJA+%5BPLACESHOTEL%5D+by+Valamar>
[pristupljeno 27.07.2023.](#)

U 2022. godini, unatoč izazovima poput energetske i inflacijske krize, Valamar Riviera je postigla iznimno uspješne rezultate, zabilježivši najviše prihode u svojoj povijesti (Valamar Riviera, 2022). Tvrtka je nastavila s ambicioznim investicijama, uloživši 66 milijuna eura u razvoj hotela, ljetovališta i kampova. U tom kontekstu, otvorili su drugi Valamarov lifestyle hotel pod nazivom PLACES, Dalmacija [PLACESHOTEL] u Makarskoj, te Valamar Amicor Green Resorta na otoku Hvaru, koji je postao prvo ekološki orijentirano ljetovalište u Hrvatskoj. Također su proširili svoje prisustvo u Austriji akvizicijom trećeg hotela u Obertauernu - Kesselspitze Valamar Collection Hotel.

Slika 8. Kesselspitze ValamarCollection Hotel 5*, Austrija

Izvor: <https://valamar-riviera.com/pdfjs/viewer.html?file=/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2022>. pristupljeno 27.07.2023.

Valamar Riviera se ponosi svojim priznanjima i nagradama, uključujući status jednog od Top 10 poželjnih poslodavaca u Hrvatskoj, zadržavajući reputaciju najboljeg poslodavca u turističkom sektoru petu godinu za redom. Tvrtka je usvojila novu strategiju održivosti i postavila ciljeve vezane za ESG (Environmental, Social, Governance) do 2025. godine, naglašavajući svoju posvećenost odgovornom poslovanju.

Tijekom 2021. godine tvrtka je ostvarila značajne investicije i razvojne projekte. Očuvavši radna mjesta i uz podršku partnera, Valamar Riviera je rekonstruirala i unaprijedila Valamar Meteor Hotel 4* u Makarskoj. Također, označen je početak novog poglavlja s otvaranjem prvog hotela pod novim Valamarovim lifestyle brendom - HVAR [PLACESHOTEL] u Starom Gradu na Hvaru. U 2021. godini također su započeli izgradnju Valamar Amicor Green Resorta. Pored toga, akvizicija trećeg hotela u Austriji - hotel Marietta 4* u Obertauernu, predstavlja korak naprijed u širenju portfelja.

Bez obzira na izazove, uključujući pandemiju COVID-19 u 2020. godini, tvrtka je uspjela sačuvati radna mjesta i postići značajne poslovne rezultate. (Valamar Riviera, 2020) Razdoblje od 2018. do 2019. godine obilježila je ekspanzija i akvizicije, uvođenjem novih objekata poput Istra Premium Camping Resorta 5* i Valamar Collection Marea Suites 5*. Svojim kontinuiranim rastom i posvećenošću kvaliteti usluge, Valamar Riviera ostaje ključni igrač na hrvatskom turističkom tržištu.

Osnovne informacije o hotelskoj grupaciji kao i pokazatelji o akvizicijama i investicijama jasno ukazuju na njihovu važnost u hrvatskom turizmu. Njihova bogata povijest, raznolik portfelj smještaja, posvećenost održivosti i visoki standardi usluga čine ih ključnim akterom u kreiranju kvalitetnih turističkih iskustava i doprinosu razvoju turističke industrije Hrvatske.

4.2. Istraživanje makrookoline poduzeća

Valamar Riviera kao vodeća hotelska grupacija prepoznaje važnost analize makrookolina kako bi bolje razumjela vanjske čimbenike koji mogu utjecati na njihovo poslovanje. Makrookolina obuhvaća širi kontekst u kojem poduzeće djeluje, uključujući ekonomske, političke, društvene, tehnološke i ekološke aspekte. (Urry & Larsen, 2011)

- *Ekonomska dimenzija* je ključan faktor u turističkom sektoru. Fluktuacije u gospodarskim uvjetima mogu izravno utjecati na turističke trendove, potrošnju i potražnju za uslugama smještaja. (Smith, 2019) Valamar Riviera pažljivo prati gospodarske pokazatelje kako bi pravovremeno reagirali na promjene i prilagodili svoje poslovanje.

- *Politika i regulacije* također su važan faktor u turizmu. Zakoni i regulative mogu utjecati na uvjete poslovanja, poreze, carine i pravila vezana uz rad i upravljanje. (Kranjčević, 2017) Valamar Riviera surađuje s relevantnim vlastima kako bi osigurali usklađenost sa zakonima te kako bi podržali politike koje potiču održivost i razvoj turističke industrije.
- *Društveni aspekti* također igraju ključnu ulogu u okruženju poduzeća. Promjene u društvenim preferencijama, navikama i vrijednostima mogu utjecati na zahtjeve gostiju. Valamar Riviera prilagođava svoje usluge kako bi odgovorila na potrebe različitih skupina gostiju, uključujući trendove poput ekološke svijesti i potrebe za digitaliziranim iskustvima.
- *Tehnološka inovacija* donosi promjene u načinu poslovanja i interakcije s gostima. Valamar Riviera prepoznaje važnost tehnološkog napretka i ulaganja u digitalne alate koji poboljšavaju korisničko iskustvo. (Smith, 2019) Ovo uključuje sustave za rezervaciju, online check-in, personalizirane ponude i praćenje zadovoljstva gostiju.
- *Ekološki aspekti* igraju sve veću ulogu u odlukama turista. Očuvanje okoliša postaje važan faktor u odabiru destinacija i smještaja. Valamar Riviera promiče ekološko odgovorno poslovanje, uključujući smanjenje potrošnje energije i vode, upravljanje otpadom i promicanje održive prakse među svojim gostima. (Gržinić, 2017)

Analiza makrookoline omogućuje Valamar Rivieri da prepozna prilike i izazove koje donosi vanjsko okruženje te prilagodi svoje strategije i aktivnosti kako bi ostali relevantni i konkurentni u brzo mijenjajućem turističkom sektoru.

4.2.1. Prirodni okoliš

Prirodni okoliš predstavlja ključni resurs i temelj održivog turizma. Valamar Riviera prepoznaje važnost zaštite i očuvanja prirodnog okoliša u svojim poslovnim aktivnostima. Svojom praksom i strategijom poduzeće se nastoji minimizirati negativan

utjecaj na prirodno okruženje i istovremeno poticati svijest o očuvanju prirode među svojim gostima. (Edwards et al., 2010)

Očuvanje obale i mora posebno je važno s obzirom na lokaciju većine objekata Valamar Riviere. Očuvanje čistoće mora, planiranje onečišćenja i promicanje održivih praksi ribolova i marikulture ključni su aspekti održivosti. Poduzeće surađuje s lokalnim organizacijama i vlastima kako bi se osiguralo očuvanje morskog ekosustava. (Ministarstvo turizma, 2022).

Bioraznolikost i zaštita prirodnih područja igraju važnu ulogu u očuvanju prirodne okoline. (Šimunić & Šimunić, 2018) Valamar Riviera podržava zaštitu prirodnih područja, kao što su nacionalni parkovi i rezervati. Ova podrška uključuje financijske doprinose za očuvanje i edukaciju te promociju posjeta tim područjima uz poštivanje ekoloških pravila.

Energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije su prioriteti u smanjenju ekološkog otiska. Valamar Riviera nastoji smanjiti potrošnju energije kroz primjenu energetske učinkovite opreme, sustava za regulaciju potrošnje i korištenje obnovljivih izvora energije poput solarnih panela. (Pauletić, 2022)

Upotreba vode i upravljanje otpadom također su ključni aspekti održivosti. S obzirom na potrebe velikog broja gostiju, Valamar Riviera provodi mjere štednje vode, promiče odgovorno ponašanje gostiju prema potrošnji vode i razvija sustave za recikliranje i upravljanje otpadom.

Edukacija i svijest gosti igraju ključnu ulogu u očuvanju prirodne okoline. (Marković & Raspor, 2010) Valamar Riviera educira goste o važnosti održivosti, potiče ih na aktivno sudjelovanje u ekološkim aktivnostima te obećava odgovorno ponašanje prema prirodnom okruženju.

Valamar Riviera prepoznaje važnost prirodnog okoliša u svom poslovanju te se posvećuje implementaciji mjera koje štite i čuvaju prirodu. Kroz svoje napore u očuvanju obale i mora, podršci bioraznolikosti, primjeni energetske učinkovitosti,

upravljanju vodom i otpadom te edukaciji gostiju, Valamar Riviera ističe svoju posvećenost održivom razvoju i brizi o okolišu. (Valamar Rivijera, 2023)

Slika 9. Valamar Amicor Green Resort 4*, Otok Hvar

Izvor: <https://valamar-riviera.com/pdfjs/viewer.html?file=/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2022>. pristupljeno 27.07.2023

U svom usmjerenju ka ekološkoj odgovornosti, poduzeće aktivno radi na smanjenju svog ekološkog otiska. To uključuje inicijative za smanjenje potrošnje energije i vode, optimizaciju upravljanja otpadom i promicanje ekološki osviještenih praksi među svojim gostima. Valamar Riviera pridaje veliku pažnju očuvanju prirodnih resursa i ne samo da na taj način pridonosi očuvanju okoliša, već također osigurava dugoročno održiv poslovni model.

4.2.2. Društvena i kulturna okolina

Društvena i kulturna okolina imaju značajan utjecaj na poslovanje turističkih poduzeća poput Valamar Riviere . Održivost u ovom kontekstu podrazumijeva promicanje pozitivnih društvenih i kulturnih učinaka, ali i osiguranje da poduzeće ne narušava društvenu strukturu i kulturnu baštinu destinacije. (Johnson, L., 2021)

Socijalna odgovornost ključna je vrijednost koju Valamar Riviera nudi u svojim poslovnim praksama. Kroz različite inicijative, poduzeće i doprinosi lokalnoj zajednici, podržava društvene projekte, sudjeluje u humanitarnim akcijama i osigurava kvalitetne uvjete rada za svoje zaposlenike. Ovo doprinosi pozitivnom utjecaju na društvenu okolinu.

Kulturno naslijeđe i identitet destinacije važni su aspekt održivosti. Valamar Riviera nastoji promicati lokalnu kulturu i naslijeđe kroz svoje usluge i aktivnosti. To uključuje suradnju s lokalnim umjetnicima i obrtnicima, promociju tradicionalne kuhinje i običaja te organizaciju kulturnih događanja koja gostima omogućuju autentično iskustvo. Ovo uključuje obrazovne i kulturne inicijative, poticanje zapošljavanja lokalnog stanovništva te suradnju s lokalnim dobavljačima i obrtnicima. Na taj način, poduzeće postaje aktivni član zajednice u kojoj djeluje. Jedan od primjera njihovog društvenog angažmana je program "Valamar ti donosi posao", koji nudi stipendije i smještaj studentima turizma i ugostiteljstva koji žele raditi u Valamaru (Valamar Riviera, 2020).

Uključivanje zajednice u proces odlučivanja također je važno. Valamar Riviera komunicira s lokalnom zajednicom kako bi razumjela njihove potrebe, brige i prijedloge te kako bi osigurala da razvoj turizma bude održiv i uzima u obzir interese lokalnih stanovnika. (Lončar & Dvorski, 2016)

Obrazovanje i edukacija igraju važnu ulogu u promicanju kulturne osviještenosti i razumijevanja. Valamar Riviera surađuje s lokalnim obrazovnim institucijama kako bi edukativnim programima ojačali svijest gostiju i zaposlenika o važnosti kulturne i društvene održivosti.

Valamar Riviera ističe svoju posvećenost društvenoj i kulturnoj održivosti zapošljavanjem lokalnog stanovništva, pružajući podršku društvenim inicijativama, promicanjem kulturnog naslijeđa i uspostavljanjem pozitivnih odnosa s lokalnim

dionicima. Kroz ove napore, poduzeće teži da njegovo poslovanje donese koristii zajednici u kojoj djeluje.

4.3. SWOT analiza poduzeća Valamar Riviera d.d.

SWOT analiza pruža dubok uvid u unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na poslovanje poduzeća Valamar Riviera. Analizirajući ove aspekte, poduzeće može usmjeriti svoje napore prema iskorištavanju svih prednosti, rješavanju slabosti, iskorištavanju prilika i suzbijanju prijetnji kako bi se postigao održiv i uspješan razvoj.

Tablica 2: SWOT analiza Valamar Rivijere prema unutarnjim i vanjskim čimbenicima

SNAGE(Strengths):	SLABOSTI(Weaknesses):
<ul style="list-style-type: none"> • Lider u odmorišnom turizmu • Upotpunjujući iskusni menadžment tim • Bogata ponuda smještaja • Snažna prisutnost na Jadranu • Dugogodišnje iskustvo • Digitalizacija i inovacije • Briga za okoliš • Ambiciozni ciljevi održivosti i ESG strategija • Neprestano ulaganje u poboljšanje usluga • Održavanje visokih standarda kvalitete • Partnerski odnosi 	<ul style="list-style-type: none"> • Sezonalnost • Konkurencija • Visoki troškovi energije • Potreba za stalnim održavanjem • Nedostatak diversifikacije po regijama • Ovisnost o turističkim putovanjima • Velika fluktuacija zaposlenika
PRILIKE(Opportunities):	PRIJETNJE(Threats):
<ul style="list-style-type: none"> • Rast turizma u Hrvatskoj • Razvoj održivog turizma • Inovacije u turizmu • Rastuća potražnja u premijum i camping segmentima • Povoljne prilike za iskorištavanje poticaja države, smanjenja poreza i financiranja iz EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> • Fluktuacije potražnje uslijed sezonalnosti • Nestabilna politička situacija • Ekonomske krize • Prirodne katastrofe • Spor oporavak od gospodarske krive povezane s Covid-19 • Promjene interesa potrošača

Izvor: obrada autorice teksta (13.09.2023.)

Pristup na tržištu i veliki portfelj hotela predstavljaju temeljnu snagu Valamar Riviere, omogućujući im fleksibilnost u ciljanju različitih tržišnih segmenata i prilagodbi promjenama u turističkoj potražnji. Kvalitetne usluge i zadovoljni gosti stvaraju temelj pozitivne reputacije i vjernih klijenata. Partnerstva s drugim turističkim dionicima potiču suradnju i inovaciju, doprinoseći cjelokupnom razvoju destinacije.

Unatoč tim snagama, sezonski karakter poslovanja i visoka ovisnost o inozemnim gostima predstavljaju ključne slabosti. Osim toga, visoki troškovi održavanja, izazovi u upravljanju ljudskim resursima tijekom sezonskog poslovanja te potrebe za poboljšanjem digitalne prisutnosti predstavljaju područja koja zahtijevaju pažnju i rješenja.

Prilike koje se otvaraju pred Valamar Rivierom uključuju rast globalnog turizma, potražnju za održivim turizmom te razvoj inovacija i tehnologiju koja može unaprijediti poslovanje. Suradnja s lokalnim zajednicama, proširenje ponude novim atrakcijama i potpora vlada pružaju im priliku za diverzifikaciju i održivi razvoj.

No, postoji niz prijetnji koje poduzeće mora uzeti u obzir kako bi osiguralo održivost. Nepredvidive vremenske promjene, globalna konkurencija, infrastrukturni izazovi i geopolitički faktori mogu utjecati na stabilnost poslovanja. Neočekivani događaji kao teroristički napadi ili pandemije mogu imati dalekosežne posljedice na turističku industriju, dok fluktuacije vrijednosti mogu utjecati na financijske rezultate.

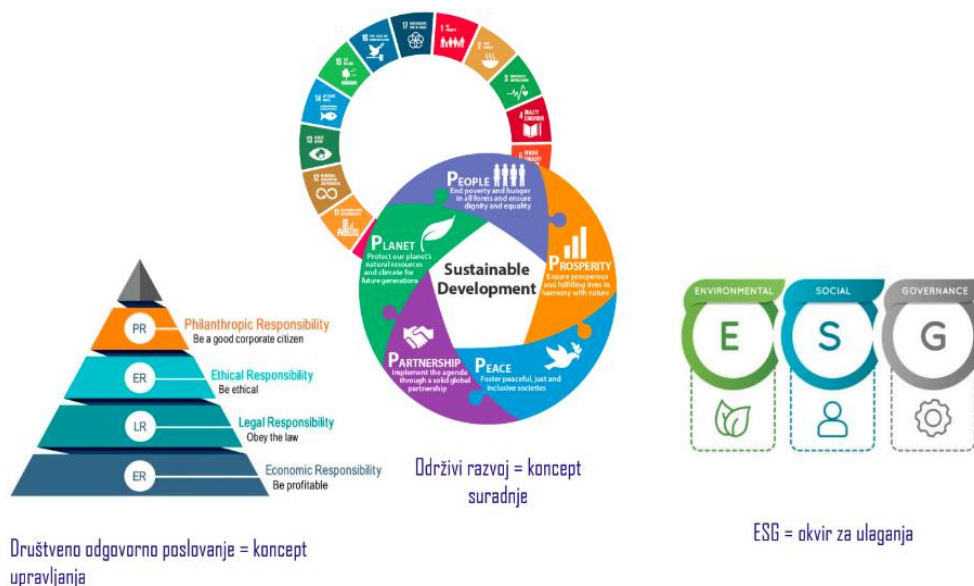
U cjelini, SWOT analiza Valamar Riviere služi kao temelj za donošenje informiranih stratejskih odluka. Razumijevanje njihovih snaga i slabosti te prilika i prijetnji pomaže im da usmjere resurse i napore prema održivom rastu, inovacijama i konkurentskom uspjehu u dinamičnom okruženju turizma.

4.4. Strategija održivosti i ključni ciljevi do 2025.

U 2022. godini, s lansiranjem nove ESG strategije održivosti, Valamar usmjerava pozornost prema izvješćivanju koje će pratiti ESG okvire. Praćenje ključnih pokazatelja

uspješnosti na putu prema ispunjenju ESG ciljeva do 2025. postaje ključno za postizanje održivih rezultata.

Slika 10. ESG smjernice– održivi razvoj

Izvor: ESG – Održiva budućnost, Lider konferencija 18.5.2023., pristupljeno 27.07.2023.

ESG (Environmental, Social, and Governance) strategija Valamara temelji se na šest ključnih inicijativa usmjerenih na postizanje ciljeva do 2025. godine, te istovremeno pozicionira Valamar kao pionira održivosti među europskim turističkim kompanijama. Ova sveobuhvatna strategija obuhvaća čitav lanac vrijednosti, s naglaskom na partnerstvo s dobavljačima, brigu za dobrobit zaposlenika, učinkovitost operacije, zadovoljstvo gostiju i pozitivan utjecaj na destinacije u kojima poduzeće posluje..

Tvrtka je snažno posvećena održivom korištenju prirodnih resursa i aktivnom doprinosu boljoj zajednici i destinacijama u kojima djeluje. Kroz svoje ESG strategije Valamar prepoznaje važnost uravnoteženog pristupa poslovanju koji uzima u obzir aspekte zaštite okoliša, društvene odgovornosti i upravljanja. (Valamar Riviera, 2022).

Ovaj pristup postavlja Valamar kao primjer dobre prakse u domeni održivosti, dok se istodobno fokusira na konkretne inicijative i ciljeve kako bi se osiguralo da postavljeni standardi budu dostignuti do 2025. godine. Kroz ovu strategiju, tvrtka ne samo da

ostvaruje pozitivan utjecaj na svoju okolinu, već i izgrađuje svoj ugled kao odgovorna i angažirana članica europskog turističkog sektora.

Kao vodeća snaga u turističkom sektoru regije, Valamar pridaje veliku pažnju održivom razvoju turizma u svim svojim odredištima. S naglaskom na promicanje suradnje među gostima, zaposlenicima, dobavljačima, dioničarima i lokalnim zajednicama, tvrtka aktivno sudjeluje u stvaranju novih oblika vrijednosti.

Osnovna nit vodilja u razvoju strategije održivosti bila je ključna zaštita resursa – prirode i ljudi. Kao plod ovog pristupa, identificirano je šest ESG strateških inicijativa, koje se sastoje od tri aspekta vezana za okoliš, dvije za društvenu odgovornost te jedne za upravljanje.

Prva inicijativa podrazumijeva posvećenost očuvanju klime. Valamar je prepoznao važnost upotrebe 100 % električne energije iz obnovljivih izvora kako bi postigao cilj ugljične neutralnosti. Također, nastoji povećati proizvodnju solarne energije te sudjeluje u pošumljavanju područja gdje djeluje, kako bi doprinijela bioraznolikosti i smanjenju emisije CO₂.

Druga inicijativa fokusirana je na brigu o Jadranskom moru i bioraznolikosti. Valamar prepoznaje vrijednost prirodnih resursa tog područja i posvećuje se zaštiti kvalitete mora na svim destinacijama. Vezano s tim, tvrtka podržava lokalnu proizvodnju hrane i održivu praksu u ribarstvu, pridonoseći tako očuvanju bioraznolikosti.

Treća inicijativa usmjerena je na odgovorno upravljanje vodom i otpadom. Tvrtka se obvezuje dalje smanjivati potrošnju vode i optimizirati upravljanje otpadom, kroz različite aktivnosti kao što su recikliranje i smanjenje upotrebe plastike.

Važnost zadovoljstva zaposlenika i njihova doprinosa prepoznaje se kroz četvrtu inicijativu. Valamar cijeni ulogu svojih zaposlenika u pružanju izvrsnih usluga te se posvećuje njihovom osobnom i profesionalnom razvoju kroz interne edukacije i treninge.

Petom inicijativom teži se razvoju destinacija kroz ulaganje u infrastrukturu, lokalnu kulturu i sportske aktivnosti. Valamar prepoznaje važnost zajednice u kojoj djeluje kroz edukaciju i podršku osigurava napredak i kvalitetu života lokalnih zajednica.

Šesta inicijativa naglašava odgovorno upravljanje kao ključnu komponentu održivosti. Valamarova predanost održivom poslovanju prepoznata je od strane svjetskih organizacija te se kompanija potiče na daljnji pozitivan utjecaj na okoliš i destinacije kroz motiviranje svojih dobavljača za prelazak na održivu poslovnu praksu. (Valamar Riviera, 2022)

Strategija održivosti Valamar Riviere obuhvaća 12 ključnih ciljeva za ostvarenje do 2025. godine, fokusirajući se na zaštitu prirode i povećanje društvene odgovornosti. Ovi ciljevi pokrivaju širok spektar aktivnosti koje uključuju smanjenje emisije CO₂, podršku lokalnoj zajednici te unapređenje održive prakse. Kako bi pravovremeno pratili napredak, koristit će se više od 50 ključnih pokazatelja uspješnosti. (Valamar Riviera, 2023).

Među važnijim ciljevima ističu se:

1. *Ugljična neutralnost*: Cilj je postići neutralnost u emisiji ugljičnog dioksida do 2025. godine, smanjenjem ili kompenzacijom emisije proizašlih iz vlastitih aktivnosti i proizvodnje električne energije.
2. *Korištenje solarnih resursa*: Valamar ima u planu proizvesti 15% električne energije iz solarnih elektrana na vlastitim objektima i dugoročnim partnerstvima kako bi povećao udio obnovljivih izvora energije.
3. *Očuvanje morske vode*: Ključno je osigurati visoku kvalitetu morske vode na svim lokacijama kako bi se čuvali morski ekosustavi.
4. *Briga za šume*: Valamar će se aktivno posvetiti sadnji i očuvanju više od 80.000 stabala kako bi doprinio bioraznolikosti i smanjenju emisije CO₂.
5. *Recikliranje otpada*: Planira se premašiti prosječnu razinu recikliranja otpada u Europskoj uniji, doprinoseći smanjenju otpada i zaštiti okoliša.
6. *Racionalno korištenje vode*: Cilj je smanjiti potrošnju vode po smještajnoj jedinici na nisku razinu od 0,55 m³, pridonoseći bolju upotrebu vodnih resursa.

7. *Ograničavanje plastike za jednokratnu upotrebu:* Valamar će raditi na eliminiranju upotrebe jednokratne plastike kako bi se smanjilo onečišćenje okoliša.
8. *Potporna lokalnoj zajednici:* Planira se zadržavanje i zapošljavanje lokalnih radnika te osiguranje da čini 70% ukupnog broja zaposlenih.
9. *Domaća hrana:* Valamar će težiti tome da barem 80% hrane koristi potječe iz lokalnih izvora, podržavajući lokalne proizvođače i potičući održivu proizvodnju hrane.
10. *Investicije usmjerene prema ESG:* Planira se ulaganje 50 milijuna eura u aktivnosti i projekte koji podržavaju društveno odgovorno poslovanje.
11. *Odgovorni dobavljači:* Cilj je postići da najmanje 80% dobavljača slijedi odgovornu poslovnu praksu i naglašava održivost.
12. *Certifikati održivosti:* Valamar planira osigurati da svi njihovi objekti posjeduju certifikate održivosti. (Valamar Riviera, 2023).

Održivost je temeljni pokretač Valamarove djelatnosti. Redovito praćenje pokazatelja uspješnosti i godišnje izvješćivanje o napretku ostvarenom u održivom poslovanju ključno je za bolje razumijevanje izazova s kojima se suočavamo za izgradnju dugoročne vrijednosti.

Slika 11. ključni pokazatelji uspješnosti

Izvor: [https://valamar-riviera.com/pdfjs/viewer.html?file=/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2022..pristupljeno 27.07.2023.](https://valamar-riviera.com/pdfjs/viewer.html?file=/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2022..pristupljeno%2027.07.2023)

U cilju transparentnosti i odgovornosti, Valamar Riviera slijedi standarde postavljene od strane Globalne inicijative za izvješćivanje (GRI). GRI predstavlja globalnu referencu za izvješćivanje o održivosti.

Valamar je također postao član UN-ovog Globalnog pakta, najveće svjetske inicijative za održivi razvoj i korporativnu odgovornost, koja okuplja više od 15.000 članica u 162 države i 69 lokalnih mreža diljem svijeta. To potvrđuje Valamarovu posvećenost globalnim naporima za održivost. (UN Global Compact, 2021)

Unutar okvira Europskog zelenog plana, prvi set standarda nove EU taksonomije objavljen je u veljači 2022. godine. (Europska komisija, 2022) Valamar pažljivo prati razvoj tih standarda i prilagođava svoje poslovanje te izvješćivanje kako bi se uskladilo s ovim novim smjernicama. Time se dodatno potvrđuje Valamarova opredijeljenost prema održivosti i odgovornom poslovanju, sukladno europskim smjernicama.

Iz navedenih analiziranih pokazatelja Valamsrove Strategije održivosti može se zaključiti kako se prepoznaje da dugoročni uspjeh zahtijeva ravnotežu između ekonomske profitabilnosti, društvenih koristi i očuvanja okoliša. Stoga su postavljeni temelji koji se usredotočuju na tri ključna elementa: ekološku odgovornost, društvenu povezanost i ekonomsku uspješnost.

5. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu detaljno je istražen razvoj turizma i njegov utjecaj na životni prostor, s posebnim naglaskom na primjeru hotelske grupacije Valamar Rivijera. Autorica ovog rada postavila je cilj analizirati različite aspekte turizma, uključujući povijesni razvoj, globalni i lokalni kontekst te čimbenike koji oblikuju turističku industriju.

U radu se prepoznaje važnost razumijevanja pozitivnih i negativnih implikacija turizma na društvo, kulturu i gospodarstvo, istražujući kako se održivost može integrirati u poslovanje turističkih poduzeća. Održivost je postala nezaobilazan koncept u suvremenom poslovanju, a turistička industrija nije iznimka. Poduzeće Valamar Riviera, kao vodeći akter u hrvatskom turizmu, prepoznaje važnost održivosti kao ključnog aspekta svog poslovanja. Njihova posvećenost održivosti prožima sve segmente njihova djelovanja, od upravljanja resursima do odnosa s lokalnom zajednicom. Analizom strategije poduzeća Valamar Rivijera, autorica uočava kako se odgovornost prema okolišu i lokalnoj zajednici može iskoristiti kao ključna komponenta uspješnog poslovanja u turističkoj industriji.

To podrazumijeva promicanje prakse koje štite okoliš, podržavaju lokalne zajednice i osiguravaju da turizam ostavi pozitivan utjecaj na destinaciju. Valamar Riviera je prepoznata kao lider u promicanju održivosti u turizmu te je primjer kako održivost može biti ugrađena u poslovni model, donoseći koristi svim dionicima – od posjetitelja do lokalnih stanovnika.

Jasno je da turizam ima značajan utjecaj na životni prostor, kako kroz ekonomsku dobrobiti, tako i kroz izazove očuvanja okoliša i kulturne baštine. Stoga se zaključuje da održivost turizma nije samo privremeni trend, već nužnost očuvanja prirodnih resursa i dobrobiti društva u budućnosti.

Na temelju ovog istraživanja zaključuje se da integracija održivih praksi u turističku industriju ne samo da štiti okoliš, već i osigurava dugotrajnu konkurentsku prednost za poduzeća poput Valamar Rivijere. Svi dionici u ovoj dinamičnoj industriji trebaju razmotriti važnost održivog pristupa kako bi osigurali prosperitet turizma u budućnosti.

LITERATURA

Knjige:

1. Čorak, S., & Mikulić, J. (2018). "Turizam u Hrvatskoj: analiza stanja i perspektive razvoja." Zagreb: Institut za turizam.
2. Čorak, S. (2012). Osnove turizma. Zagreb: Školska knjiga.
3. Jafari, J. (ur.). (2003). Encyclopedia of tourism. London: Routledge.
4. Urry, J., & Larsen, J. (2011). The tourist gaze 3.0. London: Sage.
5. Page, SJ, & Connell, J. (2014). "Turizam: moderna sinteza." Andover: Cengage učenje.
6. Tišma, S. (2019). "Održivi razvoj i zaštita okoliša." Zagreb: Školska knjiga.
7. Edwards, D., Griffin, T. i Hayllar, B. (2010.). "Održivi turizam: teorija i praksa." Oxford: Elsevier.
8. Gržinić, J. (2014). "Globalni utjecaji u turizmu." Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
9. Gržinić, J. (2014). "Turizam: ekonomske osnove i organizacijski sustav." Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
10. Gržinić, J. (2014). "Uvod u turizam - povijest, razvoj, perspektive." Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
11. Sharpley, R., & Telfer, D. J. (ur.). (2015). Tourism and Development: Concepts and Issues (2. izd.). Bristol: Channel View Publications.
12. Smith, J. (2019). Globalni trendovi u turizmu. Naklada XYZ.
13. Šimunić, M., & Šimunić, N. (2018). Turizam: fenomen i perspektive [Tourism: phenomenon and perspectives]. Zagreb: Školska knjiga.
14. Kranjčević, J. (2017). "Turizam: ekonomske osnove i organizacijski sustav." Zagreb: Školska knjiga.
15. Pavlak, Z. (2018). "Turizam - povijest i razvoj." Zagreb: Visoko učilište Algebra.

Članci:

1. Black, J. (2003). Thomas Cook and the Origins of Modern Tourism. *History Today*, 53(8), 28-34.
2. Barić, D. (2019). Održivi turizam: što to zapravo znači? *Hrvatski geografski glasnik*, 81(1), 5-28.
3. Brown, S. (2018). Učinci povećane potražnje za resursima na lokalnu zajednicu. *Časopis za ekonomske studije*, 12(4), 112-128
4. Davis, P. (2020). Edukacija turista o očuvanju prirode i kulture. *Turistički časopis*, 18(3), 125-140.
5. Dwyer, L., Forsyth, P., Spurr, R. i Vanho, T. (2009.). "Procjena utjecaja posebnih događaja na gospodarstvo." *Journal of Travel Research*, 46(4), 351-359.
6. Font, X., Walmsley, A., Cogotti, S., McCombes, L. i Häusler, N. (2016.). "Društvena odgovornost poduzeća: jaz između otkrivanja i učinka." *Turistički menadžment*, 54(1), 10-23.
7. Johnson, M. (2020). Ekonomski doprinos turizma u globalnoj perspektivi. *Međunarodni časopis za turističke studije*, 10(2), 45-60.
8. Johnson, L. (2021). Održive prakse u turizmu za smanjenje negativnih utjecaja. *Ekološki časopis*, 30(2), 55-70.
9. Jones, Robert. (2015). Utjecaj željeznica na razvoj turizma u 19. stoljeću. *Časopis za povijest transporta*, 2015, 112-128.
10. Kovačić, M., & Kovačić, I. (2017). Turizam kao sredstvo za promicanje međukulturalnog dijaloga. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu*, 35(2), 395-420.
11. Garcia, M. (2017). Komercijalizacija lokalne kulture i njezina autentičnost. *Studije kulturne baštine*, 8(1), 20-35.
12. Gržinić, J. (2017). "Utjecaj turizma na kulturni identitet: primjer Istre." *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu*, 35(1), 113-138.

13. Lončar, J., & Dvorski, S. (2016). "Utjecaj ekonomskih čimbenika na razvoj turizma u Hrvatskoj." Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, 34(2), 547-570.
14. Smith, A. (2020). Utjecaj turizma na okoliš i lokalne zajednice. Časopis za turističke studije, 15(3), 45-60.
15. Marković, S., & Raspor, S. (2010). "Utjecaj prometne infrastrukture na razvoj turizma u Hrvatskoj." Ekonomska misao i praksa, 19(1), 81-104.
16. Znaor, D., & Landau, S. (2014). "Održivi razvoj turizma u Hrvatskoj: izazovi i prilike." Zagreb: Zaklada Heinrich Böll.

Internet:

1. Pauletić, MM (2022). Utjecaj turizma na gospodarstvo Hrvatske (Preddiplomski rad) Pula: Sveučilište u Puli. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:441704>
2. UNIPU. (2017). "Ekonomski utjecaji turizma." Dostupno na: (<https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A2031>)
3. Hrvatska gospodarska komora. (2021). "Analiza poslovanja hotelskog sektora u 2020. godini." Dostupno na: (<https://www.hgk.hr/documents/analiza-poslovanja-hotelskog-sektora-u-2020-godini-60f6f9a7c3b8a.pdf>)
4. Ministarstvo turizma (2022.) Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine. Dostupno na: (<https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411>)
5. UNWTO. (Svjetska organizacija za turizam,2020). "Međunarodni turizam i COVID-19." Dostupno na: (<https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19>)
6. UN Global Compact. (2021). Annual Report 2021. Dostupno na: <https://www.unglobalcompact.org/library/3>
7. Europska komisija. (2022). Izvješće o stanju u Europskoj uniji 2022. Dostupno na: <https://www.ec.europa.eu/reports/2022>

8. Valamar Rivijera. (2020). "Integrirano godišnje izvješće i održivo poslovanje 2020." Dostupno na: (<https://valamar-riviera.com/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2020.pdf>)
9. Valamar Rivijera. (2022). "Integrirano godišnje izvješće i održivo poslovanje 2022." Dostupno na: (<https://valamar-riviera.com/media/468031/integrirano-godisnje-izvjesce-i-odrzivo-poslovanje-2022.pdf>)
10. Valamar Riviera. (2023). Službena web stranica Valamar Riviera. Dostupno na: <https://www.valamar.com>

POPIS SLIKA

Slika 1. Povijesni razvoj turizma

Slika 2. Digitalna transformacija u turizmu

Slika 3. Povijesne slike Dubrovnika

Slika 4. Nacionalni park Plitvička Jezera

Slika 5. Različite vrste zagađenja

Slika 6. Lanac vrijednosti održivog pristupa poslovanja

Slika 7. Valamarov hotel ,Dalmacija [PLACESHOTEL]

Slika 8. Kesselspitze ValamarCollection Hotel 5*, Austrija

Slika 9. Valamar Amicor Green Resort 4*, Otok Hvar

Slika 10. ESG smjernice– održivi razvoj

Slika 11. ključni pokazatelji uspješnosti

POPIS TABLICA

Tablica 1. Pozitivni i negativni utjecaji na razvoj turizma

Tablica 2: SWOT analiza Valamar Rivijere prema unutarnjim i vanjskim čimbenicima

SAŽETAK

Razvoj turizma igra ključnu ulogu u suvremenom društvu te može znatno utjecati na životni prostor i okoliš. U ovom istraživanju, autorica istražuje razvoj turizma, usredotočujući se na primjer Valamar Riviere, ugledne hotelske grupacije u Republici Hrvatskoj.

U uvodu se definira predmet i cilj istraživanja, koristeći različite izvore podataka i metodologiju rada. U drugom poglavlju analizira se turizam u širem kontekstu, uključujući njegov pojam, povijesni razvoj, globalnu dinamiku i poseban naglasak na razvoj turizma u Republici Hrvatskoj. Treći dio istražuje različite čimbenike koji utječu na razvoj turizma, uključujući pozitivne i negativne utjecaje, sociološke, kulturne i ekonomske aspekte. Četvrto poglavlje fokusira se na hotelsku grupaciju Valamar Riviera d.d., pružajući osnovne informacije o poduzeću, analizirajući makrookolinu, uključujući prirodni okoliš, društvenu i kulturnu okolinu, te izrađujući SWOT analizu poduzeća. Također, istražuje se strategija održivosti i ključni ciljevi Valamar Riviere do 2025. godine. Na kraju, zaključak sažima glavne spoznaje i zaključke iz istraživanja, a literatura pruža izvore informacija za daljnje proučavanje teme.

Ovim istraživanjem se istražuje kompleksna tema razvoja turizma i njegovog utjecaja na okoliš na primjeru Valamar Riviere kao studijskog slučaja, pružajući vrijedan uvid u održivi razvoj turizma u Hrvatskoj. Autorica zaključuje da su razumijevanje i primjena održivih ključnih praksi faktor uspješnog poslovanja u turističkoj industriji, uz istovremeno očuvanje okoliša i kulturne baštine.

Ključne riječi: turizam, održivost, životni prostor, ESG smjernice, Valamar Rivijera

SUMMARY

The development of tourism plays a key role in modern society and can significantly affect the living space and environment. This paper explores the development of tourism with a special emphasis on the example of Valamar Riviera, a reputable hotel group in the Republic of Croatia.

In the introduction, the subject and goal of the research are defined, using various sources of data and methodology of work. The second chapter analyzes tourism in a broader context, encompassing its concept, historical development, global dynamics, and special emphasis on the development of tourism in the Republic of Croatia. The third part explores various factors that influence the development of tourism, including positive and negative impacts, sociological, cultural, and economic aspects. The fourth chapter focuses on the hotel group Valamar Riviera dd, providing basic information about the company, analyzing the macro environment, including the natural environment, social and cultural environment, and conducting a SWOT analysis of the company. Also, the sustainability strategy and key goals of Valamar Riviera until 2025 are explored. In conclusion, the conclusion summarizes the main findings and conclusions from the research, and literature provides sources of information for further study of the topic.

This paper explores the complex topic of tourism development and its impact on the environment on the example of Valamar Riviera as a case study, providing valuable insight into sustainable tourism development in Croatia. The author concludes that understanding and applying sustainable key practices is a factor for successful business in the tourism industry while preserving the environment and cultural heritage.

Keywords: tourism, sustainability, living space, ESG guidelines, Valamar Riviera